

Το ΣτΕ τινάζει στον αέρα το «πόθεν ἔσχε» για όλους

ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ του το Συμβούλιο της Επικρατείας αποδομεί τη διαδικασία υποβολής δηλώσεων, καθώς θεωρεί ότι λειτουργεί ως παγίδα για διώξεις αντί για ουσιαστικούς ελέγχους

Γκρίζες ζώνες στο σύστημα ελέγχων «πόθεν ἔσχε» αποκαλύπτει η πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η απόφαση που προκάλεσε τη σφοδρή αντίδραση της κυβέρνησης επειδή έβαλε στον πάγο την υποβολή δηλώσεων των δικαιοστικών αποκάλυψε και άλλα τρωτά σημεία της διαδικασίας, τα οποία καθιστούν προβληματική την εφαρμογή του νόμου για όλους τους υπόλοιπους υπόχρεους.



Του ΚΩΣΤΗ Χ. ΠΛΑΝΤΖΟΥ

kostisplantzos@gmail.com

Nομικές υπηρεσίες του Δημοσίου εκφράζουν ανησυχίες ότι η απόφαση του ΣτΕ ανατρέπει εις βάθρων ό,τι ισχει για όλους τους άλλους υπόχρεους - συνολικά 180.000 στον αριθμό-, ανοίγοντας τον δρόμο για προσφυγές κατά της υποχρεωτικής υποβολής των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης. Στις 40 σελίδες της απόφασης, η Ολομέλεια του ΣτΕ αποδομεί την όλη διαδικασία ως διάτρητη, αναποτελεσματική και αναχρονιστική. Και αυτό γιατί εντοπίζει σωρεία αντινομών και αντισυνταγματικών διατάξεων, με κυρίως έργον ίσως το ότι η υποβολή των δηλώσεων λειτουργεί ως παγίδα για την επιβολή διώξεων και ποινών επί δικαιούς και αδίκους λόγω της αυστηρότητας των κυρώσεων, στο όνομα όμως ασαφών παραβάσεων - και δη τυπικών. Επικράνει έτσι, ουσιαστικά και νομικά, το ρεπορτάριο του «ΘΕΜΑτος» της 15ης/10/2017, σύμφωνα με το οποίο βουλευτές, νομικοί και τραπεζικά στελέχη αναγνωρίζουν ότι η τυπολατρική και σχολαστική διαδικασία την οποία επιβάλλει ο νόμος για το «πόθεν ἔσχε» κοστίζει πανάκριβα στην οικονομία και στους υπόχρεους (πάνω από 10 εκατ. ευρώ τον χρόνο και 120.000 εργατοώρες μόνο για τη συλλογή βεβαιώσεων) αντί το κράτος να αξιοποιήσει τα σύγχρονα συστήματα που διαθέτει στη μάχη κατά της διαφθοράς.

Γραφειοκρατία αντί ελέγχων

Το ανώτατο δικαστήριο επισημαίνει ότι, σε αντίθεση με ό,τι ισχει σε προηγούμενες δεκαετίες, τα περισσότερα στοιχεία που ζητούνται να δηλώσει ο ελεγχόμενος τα έχει πλέον άμεσα στη διάθεσή του το κράτος, έναντι του οποίου δεν ισχύει πλέον κανένα φορολογικό, τραπεζικό, χρηματιστηριακό ή επαγγελματικό απόρρητο.

Οστόσο η υποχρεωτική υποβολή παραμένει ως κατάλοιπο άλλων εποχών. Και ενώ οι υπόχρεοι πλέονται με κυρώσεις να προλάβουν τις προθεσμίες υποβολής των δηλώσεων, ο νόμος δεν βάζει κανένα χρονικό όριο στις ελεγκτικές αρχές εντός του οποίου οφείλουν να κάνουν τη δουλειά τους, δηλαδή ελέγχους κατά της διαφθοράς.

Το ανώτατο δικαστήριο μιλά για «*ανασφάλεια δικαιου*» για τον υπόχρεο (υπονοώντας ίσως και έκθεση σε κίνδυνο εικισμών) και υπαγορεύει στην κυβέρνηση να τεθεί όριο παραγραφής 1 ή έως 5 χρόνια, το πολύ, εντός του οποίου αν δεν έχει γίνει έλεγχος να μην αναζητείται ευθύνη από τον υπόχρεο δηλώσης.



ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΠΛΗΓΕΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Μεταξύ άλλων, το σκεπτικό της απόφασης απομιθοποιεί τη διαδικασία των δηλώσεων και στα εξής σημεία:

1 Εχει εκφύγει του σκοπού της

Οπως περιγράφεται στην απόφαση του ΣτΕ, η υποβολή δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης έκινησε πριν από μισό αιώνα με τον Ν. 4351/1964 για την «Προστασία της τιμής του πολιτικού κόσμου της χώρας». Η υποχρέωση υποβολής Διήλωσης Περιουσιακής Κατάστασης (ΔΠΚ) αφορούσε αρχικά τους πολιτικούς. Από το 1964 μέχρι σήμερα ο νόμος αυστηροποιήθηκε με τουλάχιστον άλλους δέκα. Από το 1987, δε, διευρύνεται συνεχώς ο κατάλογος των υπόχρεων, με νόμους όμως που και από τον τίτλο τους ακόμα είναι υποτιμπικοί γ' αυτούς, καθώς παραπέμπουν σε «διαφθορά», «εγκληματικές δραστηριότητες» και «τρομοκρατία». Από το 2014 μέχρι τώρα οι διατάξεις τροποποιήθηκαν με πέντε νέους νόμους. Ετοι, ο έλεγχος επεκτάθηκε και σε 36 άλλες ετερόκλιντες κατηγορίες υπόχρεων - μέχρι και σε δασκάλους και γονείς που είναι μέλη σχολικών επιτροπών.

2 Περιττή η υποβολή στοιχείων που αντλούνται αυτόματα

Το ΣτΕ τονίζει ότι λόγω της ραγδαϊας ανάπτυξης της τεχνολογίας, που είναι πλέον διαθέσιμη, η συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων από τις ελεγκτικές αρχές έπρεπε να γίνεται αυτόματα: «*Με τα δεδομένα αυτά, ο σκοπός που επιδιώκεται με την υποβολή*».

χρέωση υποβολής Διήλωσης Περιουσιακής Κατάστασης μπορεί να αναπληρωθεί εν πολλοῖς από τις φορολογικές δηλώσεις του υπόχρεου και τα λοιπά στοιχεία που έχει ευχερώσει στη διάθεσή του το ελεγκτικό όργανο, εν αντίθεση με ό,τι συνέβαινε όταν θεσπίστηκε η υποχρέωση υποβολής ΔΠΚ (σ.ο.: το 1964), ποιοία περιελάμβανε δεδομένα επιπλέον εκείνων που περιείχονταν τότε στις φορολογικές δηλώσεις (π.χ. τραπεζικές καταθέσεις)».

3 Παραβιάζεται ο ιδιωτικός βίος

Σύμφωνα με το ΣτΕ, δεν εξυπηρετεί κανένα δημόσιο συμφέρον «*η καταγραφή των περιουσιακών στοιχείων και της αξίας αυτών ορισμένων κατηγοριών Ελλήνων πολιτών*». Αντιθέτως, η δηλώση και ο έλεγχος για κατοχή μετρητών (έως 15.000 ευρώ) και κινητών περιουσιακών στοιχείων (έως 30.000 ευρώ) αποτελούν περιορισμό του δικαιώματος για προστασία των προσωπικών δεδομένων, του οικογενειακού ασύλου και του ιδιωτικού βίου τους.

4 Παγίδα νόμου

Η απόφαση του ΣτΕ καταδεικνύει την εξόχια τιμωρητική διάθεση του νομοθέτη για την επιβολή κυρώσεων (πρόστιμα, δημευση, διώξεις και ποινές φυλάκισης) ακόμα και για απλή αμέλεια ή τυπική παραβολή, ανακριβεία ή και ελλιπή δηλώση (π.χ. αν οι υπόχρεοι εντάσσουν να καταγράψουν έναν μηδενικό λογαριασμό) έστω και αν δεν υποκρύπτουν δόλο ή ζημία του κοινωνικού συνόλου. Κατά πλειοψηφία, το ΣτΕ δέ-

χτικει κατ' αρχήν ότι υπάρχει κλιμάκωση και αναλογικότητα των προστίμων. Ωστόσο αναγνωρίζει τον κίνδυνο αδικιών, δεχόμενο ότι «*εν όψει της σφαράτητης των απειλουμένων κυρώσεων, η Διοικητική ορθολογία είναι απαραίτερη για την καθισταται αδύνατη η ιδιαιτέρως δυσκερής υποβολή δηλώσης μέσω της χρήσης του πλεκτρονικού συστήματος από τον μέσο χρήσης*» ώστε να μπορεί να υποβάλει ακριβή δηλώση. Η μειοψηφία μάλιστα υποστήριξε ότι «*η θέσπιση ως ποινικού αδικήματος της παράλειψης υποβολής ή της μη ορθής υποβολής της δηλώσης περιουσιακών στοιχείων εκ μέρους των υπόχρεων προσώπων, εν όψει και της πολυπλοκότητας του τρόπου υποβολής αυτής, δεν εξυπηρετεί κάποιου σκοπό δημοσίου συμφέροντος*».

5 Πενταετής παραγραφή

Αντιθέτως, με τις διορίες και τις κυρώσεις για τους ελεγχόμενους που απειλούνται με πρόστιμα, δημευση περιουσιακής και μέχρι 10 χρόνια φυλάκισης, το ΣτΕ επισημαίνει ότι για τους ελεγκτές «*από καμία διάταξη δεν τίθεται χρονικός περιορισμός*» ώστε να ελέγχουν τις δηλώσεις που υποβάλλονται. Το ΣτΕ ορίζει ότι «*εύλογη προθεσμία για την ολοκλήρωση του ελέγχου των δηλώσεων από το αρμόδιο γι' αυτόν όργανο δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη της πενταετίας*», αν και η πρόταση της μειοψηφίας ήταν για ένα έτος και μόνον. Ιδιαίτερα προβληματίζει και το ότι για τα μέλη των μονάδων που ενεργούν τους ελέγχους προβλέπονται ποινές, και αν ακόμα αποδειχθεί ότι παρέβισαν -δολίως ή από ιδιοτελές συμφέρον ενδεχομένως- τη μοναδική νομική υποχρέωση που πραγματικά αναλαμβάνουν, δηλαδή την τήρηση εκεμύθειας για τα στοιχεία που διά νόμου περιέρχονται μαζικά σε γνώση τους. Στην περίπτωση αυτή, όπως λένε νομικοί κύκλοι, διαφαίνεται αναντιστοιχία αφού προβλέπονται μόλις τρεις μήνες φυλάκισης σε περίπτωση που διαρρέουν προσωπικά δεδομένα -εκθέτοντας ζωές και υπολίψεις άλλων σε κίνδυνο-, όταν αντιθέτως, π.χ., για το άνοιγμα ξένων αλληλογραφίας ένας απλός ιδιώτης τιμωρείται από τον Ποινικό Κώδικα με δύο χρόνια φυλάκιση.

